

ДЕСЯТЬ РЕКОМЕНДАЦІЙ

ЯК ПРОТИДІЯТИ АГРЕСІЇ З ОБМЕЖЕНИМИ РЕСУРСАМИ

На основі дослідження «Безпека перехідного періоду. Як протидіяти агресії з обмеженими ресурсами» Інститут світової політики розробив десять рекомендацій, виконання яких сприятиме посиленню безпеки України. Вони розраховані на середньострокову перспективу (3-5 років). Інститут світової політики переконаний, що євроатлантична інтеграція – безальтернативний напрямок розвитку України. Утім, без рішучих реформ у всіх сферах (і не в останню чергу в оборонній) це прагнення залишатиметься так само одностороннім. Партнерство з НАТО не повинно базуватися на тезі «членство або нічого», яке характеризується нездатністю України скористатися наявними можливостями. Україні варто переходити до етапу «углиб, а не вшир» (deeper not wider) – поглиблювати співпрацю за визначеними напрямками, зокрема, в Комплексному пакеті допомоги, а не марнувати ресурси на пошуки нових механізмів.

- 1. Асиметрична безпека.** У ситуації, коли традиційні безпекові моделі для України не спрацьовують або не в змозі забезпечити належний рівень безпеки, варто розробити сучасні адаптивні моделі, які зможуть дати відповідь на найбільш важливі виклики у сфері безпеки. Ці моделі мають виходити за межі усталених канонів і головним їхнім критерієм має стати живучість та ефективність. Із огляду на реальний стан усередині України та ззовні асиметрична модель безпеки здатна у коротко- та середньостроковій перспективі дати належні відповіді на більшість з важливих безпекових питань України. Однією з її ключових характеристик є здатність надати ефективну відповідь переважаючому супротивнику при власних обмежених ресурсах та зламати його волю до агресії.
- 2. Розумна оборона та дипломатія.** У розвитку конвенційних збройних спроможностей акцент треба робити на розбудову системи «розумної оборони» та відповідної армії нового покоління (елементи прикладів у арміях Швейцарії, Ізраїлю, Швеції). Особливу увагу варто приділяти роботі з суспільством, яке повинно чітко пов'язувати армію та систему безпеки безпосередньо з собою. Критично важливу роль для успіху будь-якої моделі безпеки для України відіграє розумна та проактивна дипломатія – системна робота з усіма важливими партнерами, створення необхідних мереж та коаліцій, дії на випередження, сприяння перетворенню України на важливий континентальний хаб (атака на який занадто дорого коштує), робота з суспільними елітами та бізнесом у ключових країнах. Тому підтримка розумного реформування української дипломатії і виділення (попри всі складнощі) належних ресурсів має стати одним з небагатьох реальних пріоритетів для держави на середньострокову перспективу.

- 3. Орієнтація на результат у євроатлантичній інтеграції.** Посилити (кадрово, фінансово) координацію реформ в сфері євроатлантичної інтеграції. Розробляти документи, які регламентуватимуть сферу реформ для наближення України до стандартів НАТО, із чіткими цілями, індикаторами успіху (*results-based management*). Залучити представників НАТО до розробки Річної національної програми з визначенням чітких цілей, індикаторів їх вимірювання, відповідальних, строків. Підготувати чіткий план моніторингу та оцінки виконання РНП. Неурядовий сектор повинен надалі мати можливість впливати на підготовку документа, а також на його оцінку.
- 4. Боротьба з корупцією як основа безпеки.** У найстисліші строки продемонструвати результати боротьби з корупцією в оборонній сфері. Боротьба з корупцією може стати першим найочевиднішим і фундаментальним свідченням рішучості України впроваджувати зміни: принаймні вона не вимагає коштів, а навпаки заощаджуватиме їх. Покарання за корупційні дії в оборонній сфері мають бути суворішими, ніж у цивільній сфері. Законодавство має передбачати серйозне покарання компаній, які звернулися з корупційною пропозицією до структур у сфері оборони та національної безпеки.
- 5. Углиб, а не вшир.** Україна не може дозволити собі риторику «членство або нічого» у співпраці з НАТО, але повинна максимально використати всі наявні можливості партнерства з Альянсом. Принципово нових форматів співпраці з НАТО, які б не використовувала Україна, немає. Більше того, наразі Україна повною мірою не використовує навіть ті механізми співпраці, які їй запропоновано. Партнерство України та НАТО є унікальним, рівень підтримки країни-партнера – безпрецедентний. Це не виключає можливості збільшення масштабів допомоги, але в Альянсі наголошують: для початку Київ має продемонструвати належний рівень освоєння нинішнього рівня підтримки, бо наразі Україна не може скористатися і нинішньою допомогою (йдеться про *absorption capacity*). Дуже важливо: Київ не має права допускати паузи у прийнятті рішень, які насправді не потребують багато часу, але позначаються на репутації країни. Наприклад, неприпустимим є подальше затягування призначення Голови Місії України при НАТО.
- 6. Створення нового нарративу в країнах-партнерах.** Уряд повинен активніше співпрацювати з неурядовим сектором як України, так і країн-членів НАТО для формування нового позитивного образу про державу – як країни, яка є контрибутором безпеки усього євроатлантичного простору; як держави, що має унікальний досвід у плані стійкості, протидії гібридній війні. Україні необхідно налагоджувати комунікацію не лише з самим Альянсом, але, в першу чергу, з країнами-членами, а для цього інвестувати не лише в комунікацію на міжурядовому/міжпарламентському рівні (так звана *track I diplomacy*), але й між урядом та громадянським суспільством (*track II diplomacy*) та всередині самого громадянського суспільства (*track III diplomacy*). Варто зауважити, що в цьому контексті неурядовий сектор більш прогресивний у задіянні усіх вказаних «треків» дипломатії.

ДЕСЯТЬ РЕКОМЕНДАЦІЙ

від Інституту світової політики

- 7.** Максимальна інтеграція в безпековий простір ЄС і НАТО. Для зміцнення позиції України на пострадянському просторі і зменшення впливу в ньому Росії Києву потрібно активно розвивати дво- і багатосторонню безпекову, оборонну та секторальну співпрацю з країнами-членами ЄС і НАТО (формати Тримор'я, NORDEFECO, бойові групи ЄС, ЛИТПОЛУКРБРИГ, миротворчі операції тощо). МЗС України спільно з МО України мають створити робочу групу для аналізу форматів тіснішої військової співпраці з групами країн-членів НАТО і ЄС. Зокрема, слід розглянути участь України в проектах: NORDEFECO (від статусу спостерігача та участі в навчаннях і тренінгах до співпраці ВПК); в рамках Бухарестської дев'ятки (співпраця з країнами східного флангу НАТО); в рамках військової співпраці країн Вишеградської групи (подальша участь в V4 EU BG, спільні навчання та розробка оперативних планів). Мета такої співпраці – максимальна інтеграція в військовий та безпекових простір ЄС та НАТО без фактичного членства України в НАТО в короткостроковій та середньостроковій перспективах.
- 8. Нові знання.** Запровадження стандартів НАТО і переорієнтація на європейський простір безпеки вимагають нагальної зміни підходів до навчальних планів військових ВНЗ України та підготовки військовиків загалом. Військові навчання, тренінги та сучасна військова освіта – це обов'язковий компонент налагодження регіональної співпраці в існуючих і започаткованих проектах в сфері оборони. Тому Україні слід не тільки вивчити досвід європейських країн, але також докласти зусиль для створення спільного освітнього простору для українських і європейських військовиків. Зокрема, Київ може виступити з пропозицією створення в Україні навчального центру НАТО (в короткостроковій перспективі симуляційних тренінгових центрів) або зі створення регіональної військової академії на кшталт естонської в Тарту. Про це можна вести перемовини і з Вишеградською групою, яка передбачала створення подібного вишу в рамках власного розвитку оборонної співпраці.
- 9. Використання можливостей ОБСЄ та ООН.** Необхідною складовою зміцнення регіональної безпеки України є також активне використання можливостей ОБСЄ та ООН. Підтримка ініціатив з реформування Радбезу ООН, наполягання на модернізації договорів з контролю за озброєнням в ОБСЄ – це мінімальний набір уже існуючих ініціатив, у розгляді яких голос Києва має бути посиленням. Завданням української дипломатії є донести світові інформацію про деструктивну роль Росії у врегулюванні конфліктів та продовжувати викривати її агресію проти України та інших країн регіону.
- 10. Поглиблення партнерства зі США.** Україні необхідно працювати у напрямку збереження і посилення співпраці з Вашингтоном. Києву слід промотувати ідею щодо збільшення присутності США і НАТО на Балканах і в Чорноморському басейні. Аргументами в цьому випадку може виступати те, що на сьогодні угруповання РФ в окупованому Криму кількісно і якісно набагато переважає за новими типами озброєння те, що Кремль розмістив у Калінінградській області. Поступово Україні

варто розширювати співпрацю із США за рахунок пошуку додаткових спільних інтересів у військовій сфері. Покроковий розвиток відносин між США та Україною та їх закріплення на рівні угод в середньостроковій перспективі має супроводжуватися модернізацією українського військового потенціалу. Такий документ за рівнем юридичної сили має бути вище ніж чинна Хартія, а в кінцевому рахунку набути рівня Стратегічної рамкової угоди або Угоди про оборонну співпрацю. Серед пріоритетних напрямків такої угоди мають бути:

- Спільні навчання;
- Співпраця у сфері розробки озброєнь;
- Консультаційна та матеріально-технічна допомога в реформі оборонного сектору;
- Співпраця у сфері кібербезпеки (є важливою ланкою у співробітництві зі США, враховуючи, що хакерські атаки Росія проводила як проти США, так і проти критично важливих інфраструктурних об'єктів України);
- Співпраця у підтримці міжнародного миру та безпеки, що посилювала б роль України як стратегічної країни для США. Важливо наповнити таку співпрацю реальним змістом та уникати її декларативного характеру;
- Спільні дослідження та аналіз методів ведення гібридних війн;
- Співпраця у сфері розвідки.

Повний текст дослідження доступний на сайті ІСП: <http://iwp.org.ua/ukr/>

Публікацію підготовлено у рамках «Ініціативи з розвитку аналітичних центрів України», яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» (МФВ) у партнерстві з Фондом розвитку аналітичних центрів (ТТФ) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні. Зміст дослідження є винятково відповідальністю Інституту світової політики.